

پیش بینی امید به زندگی بر اساس خودکارآمدی و سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی در دانش آموزان آهسته گام دبیرستانی

سحر امین الشریعه^۱

سنا رضایی^۲

سولماز عیسی نژاد بوشهری^۳

سمیرا شمس سبحانی^۴

ثمینه بهادری جهرمی^۵

چکیده

پژوهش حاضر با هدف پیش بینی امید به زندگی دانش آموزان آهسته گام بر اساس خودکارآمدی و سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی انجام شد. این پژوهش از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل همه دانش آموزان آهسته گام دبیرستانی (۱۵ تا ۱۸ ساله) شهر تهران بود که از بین آنان ۹۰ دانش آموز با روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. همه آنها مقیاس امید میلر (۱۹۸۸)، پرسشنامه خودکارآمدی شرر، مادوکس، مرکندانت، پرتیس دون، جاکوبز و راجرز (۱۹۸۲) و پرسشنامه سازگاری دانش آموزان دبیرستانی سینها و سینگ (۱۹۹۳) را تکمیل کردند. داده ها با استفاده از روش تحلیل رگرسیون گام به گام تحلیل شدند. نتایج نشان داد که خودکارآمدی و سازگاری عمومی، عاطفی، اجتماعی و آموزشی با امید به زندگی ارتباط مثبت و معنادار دارد. خودکارآمدی و سازگاری عمومی، عاطفی، اجتماعی و آموزشی توانستند ۴۵ درصد از واریانس امید به زندگی دانش آموزان آهسته گام را پیش بینی کنند و خودکارآمدی بیشترین نقش را در پیش بینی امید به زندگی داشت.

بنابراین، متغیرهایی مانند خودکارآمدی و سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی در پیش بینی امید به زندگی نقش حیاتی دارند.

کلید واژه ها

آهسته گام، امید به زندگی، خودکارآمدی، سازگاری

۱. کارشناس ارشد روان شناسی بالینی، گروه روان شناسی، پردیس علوم تحقیقات خراسان رضوی، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران

۲. کارشناس ارشد روان شناسی شخصیت، گروه روان شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

۳. کارشناس ارشد روان شناسی عمومی، گروه روان شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

۴. کارشناس ارشد روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۵. نویسنده مسئول: استادیار، گروه علوم اجتماعی، واحد بندرعباس، دانشگاه آزاد اسلامی، بندرعباس، ایران bahadori.jahromi@gmail.com

مقدمه

مفهوم گذرگاه‌ها^۹ (قدرت برنامه‌ریزی در مسیرهای گوناگون برای رسیدن به هدف) و کارگذار^{۱۰} (تصمیم‌دهنده) می‌شود. به عبارت دیگر، امید یعنی توانایی طراحی گذرگاه‌هایی به سوی اهداف مطلوب، به‌رغم موانع موجود و کارگذار یا عامل انگیزش لازم برای استفاده از این گذرگاه. امید یکی از ویژگی‌های زندگی است که ما را به جستجوی فردایی بهتر و امید یعنی موفقیت و آینده‌ی بهتر و دلیلی برای زیستن، هنگامی که امید در دل و ذهن وجود داشته باشد، شادی و سرور در زندگی حضور خواهد داشت (اشنایدر و لویز^{۱۱}، ۲۰۰۱).

خودکارآمدی، یک موضوع بحث‌برانگیز در حوزه افراد آهسته‌گام است که با خودتصمیم‌گیری ارتباط دارد. به نظر می‌رسد که خودکارآمدی ارتباط نزدیکی با امید به زندگی داشته باشد (کرک و همکاران، ۲۰۱۵). به مفهوم خودکارآمدی برای اولین بار بندورا^{۱۲} (۱۹۸۶) توجه کرد. بندورا عنوان کرد که دیدگاه افراد از علل و پیامد بر اساس تجارب آن‌ها شکل می‌گیرد. او معتقد بود افراد باورهای خاصی را درباره توانایی کنار آمدن با شرایط خاص توسعه می‌دهند. هسته اصلی نظریه شناختی اجتماعی بندورا، بر این اصل استوار است که انتظارات فرد از توانایی‌های خود، تحت تأثیر باورهای خودکارآمد در مورد کار، منافع، اهداف و اقدامات شکل می‌گیرد (مک‌لنا، مک‌لیوین و پرراک^{۱۳}، ۲۰۱۷). چون که افراد آهسته‌گام، توانایی شناختی کاهش یافته‌ای دارند، متخصصان و والدین به‌طور سنتی فکر می‌کنند که آن‌ها در تصمیم‌گیری برای خود ناتوان هستند. به عبارت دیگر، این نگرش پدران به پیشگویی خودتکمیلی منجر می‌شود و برای افراد آهسته‌گام فرصتی را فراهم نمی‌کند تا کنترل بیشتری بر زندگی خود داشته باشند و احساس خودکارآمدی کنند. هر چند که امروزه بسیاری از متخصصان و والدین، مدافع اندیشه ارتقاء خودکارآمدی در افراد آهسته‌گام هستند (چو، لی و هو^{۱۴}، ۲۰۱۱).

اصطلاح آهسته‌گامی یا اختلال هوشی به عملکرد پایین‌تر از متوسط در همه فعالیت‌های شناختی گفته می‌شود که با مشکلات و محدودیت‌های توجه‌برانگیزی در حداقل دو زمینه از رفتارهای سازشی (از جمله ارتباط با دیگران، مراقبت از خود و مهارت‌های اجتماعی) همراه است (فاضل کلخوران، همایون‌نیا، محمدزاده، ۱۳۹۴؛ لکاوالیر و باتر^۱، ۲۰۱۰). به بیان دیگر، دانش‌آموزان آهسته‌گام^۲، دانش‌آموزانی هستند که محدودیت‌های اساسی در کارکرد هوشی (هوش بهر ۷۰ - ۷۵ یا پایین‌تر) و رفتار سازشی (مهارت‌های سازشی مفهومی، اجتماعی و عملی) در دوره رشد (قبل از ۱۸ سالگی) دارند (افروز، عاشوری و قاسم‌زاده، ۱۳۹۵؛ عاشوری و جلیل‌آبکنار، ۱۳۹۵؛ هالاهان، کافمن و پولن^۳، ۲۰۱۵). زندگی در دنیای امروز نیازمند استفاده از توانمندی‌هایی است که بر تصمیم‌گیری فرد در مقابل رویدادها و حوادث مختلف تأثیر می‌گذارد (کالن^۴، ۲۰۱۱). توانمندی‌های افراد را می‌توان در حیطه‌های جسمی، شناختی، عاطفی و هیجانی طبقه‌بندی کرد. هر یک از این توانمندی‌ها تأثیر بسیار شگرفی بر زندگی و آینده فرد می‌گذارند. در این میان آنچه که در نظر بسیاری از افراد جامعه مهم‌تر جلوه می‌کند، نقش و اهمیت امید به زندگی^۵، خودکارآمدی^۶ و میزان سازگاری^۷ است (هالاهان و همکاران، ۲۰۱۵؛ کرک، گالاگر و کولمن^۸، ۲۰۱۵).

در گذشته برای برخی از افراد آهسته‌گام مانند کودکان با نشانگان داون و کودکان میکروسفال، امید به زندگی کوتاهی تصور می‌شد، اما امروزه برنامه‌های مداخلاتی در راستای افزایش امید به زندگی این افراد تدوین می‌شود (دستخوش و حافظی، ۱۳۹۵؛ لکاوالیر و باتر^۱، ۲۰۱۰). اشنايدر بنیان‌گذار نظریه امید و درمان مبتنی بر آن، امید را به‌عنوان سازه‌ای تعریف می‌کند که شامل دو

9. Pathways
10. Agency
11. Snyder and Lopez
12. Bandura
13. McLennana, McIlveen and Pererac
14. Choi, Lee and Yoo

1. Lecavalier and Butter
2. Slow paced adolescents
3. Hallahan, Kauffman and Pullen
4. Cullen
5. Life expectancy
6. Self-efficacy
7. compatibility
8. Kirk, Galager and Colmen

امید به زندگی مادران کودکان آهسته‌گام و عادی شهر اهواز اقدام کردند. نتایج این پژوهش حاکی از آن بود که تاب‌آوری، بهزیستی روان‌شناختی و امید به زندگی مادران کودکان آهسته‌گام پایین‌تر از مادران کودکان عادی است. شیخ نصری و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی نقش استراتژی‌های حل مسأله و تفکر منطقی را در پیش‌بینی امید به زندگی دانش‌آموزان بررسی و تحلیل کردند. نتایج پژوهش نشان داد که استراتژی حل مسأله و تفکر منطقی به پیش‌بینی امید به زندگی دانش‌آموزان قادر است. در پژوهش دیگری شیرمحمدی، میکائیلی منیع و زارع (۱۳۸۹) رابطه سخت‌رویی، رضایت از زندگی و امید را با عملکرد تحصیلی بررسی کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که میان سخت‌رویی و امید و میان مؤلفه‌های تعهد و کنترل سخت‌رویی با مؤلفه‌های امید (کارگزار و گذرگاه) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. علاوه بر این، بین سخت‌رویی و رضایت از زندگی و همچنین امید و رضایت از زندگی رابطه مثبت و معنادار به دست آمد. در واقع، مؤلفه کارگزار امید به تنهایی ۳۱ درصد از تغییرات مربوط به رضایت از زندگی را تبیین کرد و پس از آن متغیرهای تعهد و گذرگاه به ترتیب بیشترین سهم را داشتند. در مطالعه آدامز و جاکسون^۴ (۲۰۰۰) میزان امید، تغییرات رضایت از زندگی افراد را در سال‌های بعدی زندگی پیش‌بینی کرد. در پژوهش بایلی، وینینگ، فریچ و اشنايدر^۵ (۲۰۰۷) نیز خرده‌مقیاس کارگزار، در مقیاس امید بزرگسالان اشنايدر، دارای بالاترین قدرت پیش‌بینی برای متغیر رضایت از زندگی بود. مطالعات دیگری از قبیل مطالعات دیویس^۶ (۲۰۰۵)، اشنايدر و تسوکاسا^۷ (۲۰۰۵) و اونگ، ادوارد و برگمن^۸ (۲۰۰۶) حاکی از ارتباط مثبت میان امید و میزان بهزیستی افراد بود. با توجه به بررسی‌های انجام شده در زمینه نقش خودکارآمدی دانش‌آموزان دبیرستانی و سازگاری آن‌ها در امید به زندگی با پژوهش‌های اندکی مواجه هستیم. همچنین در رابطه با دانش‌آموزان آهسته‌گام در این حوزه نیز هیچ پژوهشی یافت نشد، در حالی که امید به زندگی،

دور از انتظار نیست که خودکارآمدی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر رشد روانی و اجتماعی هر فردی محسوب شود. در حقیقت امید به زندگی، موقعیتی را فراهم می‌کند تا هر دانش‌آموزی به امید به زندگی بیشتر بیندیشد و در موفقیت‌های زندگی و سازگاری فرد اهمیت ویژه‌ای دارد. روان‌شناسان به سازگاری فرد را در برابر محیط توجه ویژه‌ای دارند و خصوصاتی از شخصیت را بهنجار می‌دانند که موجب سازگاری فرد با محیط خود می‌گردد، یعنی با دیگران در صلح و صفا زندگی کند و جایگاهی در جامعه برای خود به دست آورد (آدولف و برگر^۱، ۲۰۱۵). متخصصان، به رفتار سازشی علاوه بر بهره‌هوشی در تعریف آهسته‌گامی توجه می‌کنند. چون آن‌ها دانش‌آموزانی را شناسایی کرده‌اند که نمره ضعیفی در آزمون‌های بهره‌هوشی گرفته‌اند، ولی از روش زندگی شهری آگاهی داشتند. برای مثال، توانایی رفت و آمد با وسایل حمل و نقل عمومی، اشتغال و کنار آمدن با همسالان را دارند (هالاها و همکاران، ۲۰۱۵).

آنچه که اهمیت این پژوهش را آشکار می‌کند، حساسیت کار با دانش‌آموزان دبیرستانی است، چرا که احساس آرامش جسمانی، روانی و اجتماعی؛ بهره‌مندی از اندیشه پویا؛ شناسایی توانمندی‌ها؛ و آمادگی برای تعامل فردی و اجتماعی نیز به عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌های سازگاری معرفی می‌شود و در افزایش امید به زندگی نوجوانان نقش مهم و تأثیرگذاری دارد (افنسی، کارول و بار^۲، ۲۰۱۳؛ آدولف و برگر، ۲۰۱۵). علاوه بر این، از آن جا که امید به زندگی باعث بهبود راهبردهای عملی و مؤثر در پرورش مهارت‌های ارتباطی، خودتنظیمی هیجانی، استقلال و قابلیت حل مسأله می‌شود، احتمال می‌رود با سازگاری فردی و اجتماعی رابطه نزدیکی داشته باشد. همچنین دو متغیر مهم خودکارآمدی و سازگاری نقش به‌سزایی در امید به زندگی دارند (هندرسون-کینگ و میچل^۳، ۲۰۱۱).

در همین راستا، دستخوش و حافظی (۱۳۹۵) در پژوهشی به مقایسه تاب‌آوری، بهزیستی روان‌شناختی و

4. Adams and Jackson
5. Bailey, Winnieeng, Frisch and Snyder
6. Davis
7. Tsukasa
8. Ong, Edwards and Bergeman

1. Adolph and Berger
2. Effeney, Carroll and Bahr
3. Henderson- king and Mitchell

نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. بر اساس فرمول پیشنهادی تاباخنیک و فیدل (۲۰۰۷) حداقل حجم نمونه لازم در مطالعات همبستگی از رابطه $N \geq 50 + 8 M$ محاسبه می‌شود. N حجم نمونه و M تعداد متغیرهای پیش‌بین پژوهش است. به این ترتیب با توجه به تعداد متغیرهای پیش‌بین (شامل خودکارآمدی، سازگاری عمومی، عاطفی، اجتماعی و آموزشی) و با توجه به معیارهای ورودی (تحصیل در دوره متوسطه، دختر بودن، آهسته‌گامی با بهره‌های ۵۰ - ۷۰ بر اساس پرونده تحصیلی دانش‌آموزان، دامنه سنی ۱۵ - ۱۸ سال) و خروج از پژوهش (داشتن هر گونه مشکلات خاص مانند آسیب شنوایی یا بینایی و سایر اختلال‌های تحولی به غیر از آهسته‌گامی؛ ملاک تشخیص آهسته‌گامی هوش زیر ۷۰ و تحصیل در مدرسه استثنایی بود)، نمونه لازم برای این مطالعه با در نظر گرفتن افت آزمودنی‌ها ۹۰ نفر بود. ابزار پژوهش عبارت بودند از:

مقیاس امید میلر^۱: این مقیاس را در سال ۱۹۸۸ میلر و پاورز ساخته‌اند. مقیاس اولیه دارای ۴۰ سؤال بود که در نسخه‌های بعدی به ۴۸ سؤال افزایش یافت. هدف این مقیاس، سنجش میزان امیدواری در افراد است. این پرسشنامه در طیف لیکرت از بسیار مخالف (نمره ۱) تا بسیار موافق (نمره ۵) نمره‌گذاری می‌شود. در پایان نمره تمامی ماده‌ها را جمع کرده و نمره کل را به دست می‌آوریم. نمره هر فرد بین ۴۸ - ۲۴۰ خواهد بود. این مقیاس نمره برش نیز ندارد و هر چه نمره فرد بالاتر باشد، امیدواری بیشتری دارد. میلر روایی این مقیاس را مطلوب گزارش کرده و پایایی آن را طبق آلفای کرونباخ ۰/۸۰ است. ابوالقاسمی (۱۳۸۹) برای تعیین پایایی این مقیاس از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده کرد که به ترتیب ضرایب آن ۰/۹۰ و ۰/۸۹ بود. همچنین روایی مقیاس را ۰/۶۱ گزارش کرد. از آن جا که سؤال‌های این مقیاس ساده است و فقط نیاز به سواد خواندن دارد، برای دانش‌آموزان آهسته‌گام دبیرستانی مناسب است. در پژوهش حاضر نیز پایایی مقیاس به روش آلفای کرونباخ محاسبه شد که ۰/۸۸ به دست آمد و بیان‌کننده پایایی قابل قبول برای مقیاس

خودکارآمدی و سازگاری در دانش‌آموزان آهسته‌گام از مسائل بسیار مهم هستند. با توجه به اینکه معمولاً سازگاری این افراد نسبتاً پایین گزارش می‌شود و در انجام امور به طور خودبه‌خود برانگیخته نمی‌شوند، بلکه نیاز بیشتری به انگیزش بیرونی و آموزش مستقیم دارند. از سوی دیگر، خودکارآمدی به باورهای افراد درباره توانایی کنار آمدن با شرایط خاص اشاره دارد. پس ضرورت پژوهش در این حوزه احساس می‌شود. علاوه بر این، امید به زندگی می‌تواند فرد آهسته‌گام را به سوی اهداف مطلوب نزدیک کند و به نظر می‌رسد رابطه نزدیکی با انگیزش و سازگاری داشته باشد، چرا که امید به زندگی دلیلی برای زیستن است. در حقیقت، بررسی چنین متغیرهایی در افراد آهسته‌گام دریچه‌ای نوین را به سوی پژوهش‌های جدید در این زمینه می‌گشاید و بستر مناسبی را برای پژوهش‌های مداخله‌ای فراهم می‌کند. بنابراین، اهمیت و ضرورت تحقیق در این حوزه در دانش‌آموزان آهسته‌گام دبیرستانی دو چندان است. شایان ذکر است که بیشتر مطالعات انجام شده برای بررسی رابطه امید به زندگی با یکی از متغیرهای سازگاری اجتماعی، عملکرد تحصیلی و سلامت روان در دانش‌آموزان دوره‌های تحصیلی مختلف یا دانشجویان انجام شده است. با توجه به مطالب ذکر شده خلاء پژوهشی کاملاً احساس می‌شود که می‌توان به ضرورت این پژوهش در عمل دست یافت. با اندکی بررسی در میان پژوهش‌های انجام شده می‌توان به این موضوع پی برد که کم‌تر مطالعه‌ای به‌طور ویژه به پیش‌بینی امید به زندگی بر اساس خودکارآمدی و سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی در دانش‌آموزان دبیرستانی اقدام کرده باشد. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی امید به زندگی بر اساس خودکارآمدی و سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی در دانش‌آموزان آهسته‌گام انجام شد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان آهسته‌گام دختر دوره متوسطه را شامل می‌شد که در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ در مدارس استثنایی شهر تهران مشغول به تحصیل بودند. برای انتخاب آزمودنی‌ها از روش

1. Miller hope scale

مذکور است.

کرونباخ، ضریب پایایی ۰/۸۱ به دست آمده است. از آن جا که سؤال‌های این پرسشنامه ساده است و فقط نیاز به سواد خواندن دارد برای دانش‌آموزان آهسته‌گام دبیرستانی مناسب است. روایی پرسشنامه خودکارآمدی در این پژوهش از طریق روایی ملاکی با اجرای همزمان این پرسشنامه با پرسشنامه خودکارآمدی عمومی شوارتزر و تعیین ضریب همبستگی آن‌ها، ۰/۷۳ به دست آمد که مناسب و قابل قبول است. همچنین پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۷ به دست آمد.

پرسشنامه سازگاری^۳: پرسشنامه سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی یک ابزار خودگزارشی مداد-کاغذی است که در سال ۱۹۹۳، سینها و سینگ ساخته‌اند و در سال ۱۳۷۷، کرمی آن را ترجمه کرده است. این پرسشنامه، دانش‌آموزان دبیرستانی (گروه سنی ۱۴ - ۱۸ ساله) با سازگاری خوب را از دانش‌آموزان با سازگاری ضعیف در سه عامل، شامل سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی (هر کدام شامل ۲۰ گویه) جدا می‌کند. همچنین آن‌ها را از لحاظ میزان سازگاری کلی یا عمومی می‌سنجد. پاسخ سؤالات به صورت پاسخ بلی و خیر است. ارزش هر سؤال نیز صفر و یک است. مجموع کل نمرات، نشان‌دهنده سازگاری عمومی فرد و مجموع نمرات فرد در هر حوزه سازگاری (عاطفی، آموزشی و اجتماعی) مشخص‌کننده سازگاری فرد در آن حوزه است. نمره پایین نشان‌دهنده سازگاری بالاتر و نمره بالا نشان‌دهنده سازگاری پایین‌تر است. بیشترین نمره هر مقیاس فرعی ۲۰ و حداکثر نمره سازگاری کلی ۶۰ خواهد بود. پایایی کل پرسشنامه سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی در سه روش دو نیمه کردن، آزمون-بازآزمون و کودر ریچاردسون ۲۰، به ترتیب ۰/۹۵، ۰/۹۳ و ۰/۹۴ به دست آمده است (سینها و سینگ، ۱۹۹۳). در پژوهش خوش‌کنش، اسدی، شیرعلی‌پور و کشاورز (۱۳۸۹)، ضریب آلفای کرونباخ برای سازگاری اجتماعی ۰/۸۳ به دست آمد. رجبی، چهاردولی و عطاری (۱۳۸۷) ضرایب پایایی مقیاس فوق را با استفاده از روش کودر ریچاردسون و دو نیمه کردن برای کل پرسشنامه به ترتیب ۰/۸۱ و ۰/۷۰ و برای مقیاس‌های عاطفی ۰/۶۶ و ۰/۶۴، اجتماعی ۰/۶۲

پرسشنامه خودکارآمدی^۱: این پرسشنامه را شرر، مادوکس، مرکندانت، پرتیس دون، جاکوبز و راجرز^۲ در سال ۱۹۸۲ ساخته‌اند. این مقیاس ۱۷ سؤال دارد که هر سؤال بر اساس مقیاس لیکرتی پنج درجه‌ای از دامنه کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم تنظیم می‌شود. این گویه‌ها عواملی چون تسلیم مشکلات نشدن، توانایی برخورد با مشکلات، توانایی دستیابی به اهداف و پایداری برای انجام کارها را می‌سنجد. نمره‌گذاری مقیاس به این صورت است که به هر ماده از یک تا پنج امتیاز تعلق می‌گیرد. نمره‌گذاری سؤال ۲، ۴، ۵، ۷، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۶ به صورت معکوس است. حداقل نمره آزمودنی در این مقیاس ۱۷ و حداکثر نمره ۸۵ است. ضریب پایایی و اعتبار این پرسشنامه را مادوکس و راجرز (۱۹۸۶) با استفاده از دو نیمه کردن آزمون گاتمن ۰/۸۹ و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳ گزارش کرده‌اند. براتی و بختیاری (۱۳۷۶) برای سنجش روایی سازه مقیاس خودکارآمدی، نمرات به دست آمده از این مقیاس را با اندازه‌های چندین ویژگی شخصیتی (مقیاس کنترل درونی و بیرونی راتر، خرده‌مقیاس کنترل شخصی، مقیاس درجه اجتماعی مارلو و گران و مقیاس شایستگی بین‌فردی روزنبرگ) همبسته کرد که همبستگی پیش‌بینی شده بین مقیاس خودکارآمدی و اندازه‌های خصوصیات شخصیتی متوسط (۰/۶۱) و در سطح ۵ درصد معنادار است) و در جهت تأیید سازه مورد نظر بوده است (کرامتی و شهرآرای، ۱۳۸۳). همچنین ضریب پایایی مقیاس با استفاده از روش دو نیمه کردن آزمون گاتمن برابر با ۰/۷۶ و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمده است (شمائی‌زاده و هیادی، ۱۳۸۴). همچنین در پژوهش وقری (۱۳۷۹)، برای بررسی پایایی خودکارآمدی، آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمده است. نجفی (۱۳۸۰) نیز پس از جدا کردن ۳۰ نفر از آزمودنی‌ها، به صورت تصادفی، آزمون خودکارآمدی را بین آن‌ها اجرا کرد و آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۳ به دست آورد. همچنین در پژوهش گنجی ارجنگی و فراهانی (۱۳۸۸) به روش آلفای

1. Self-efficacy questionnaire
2. Sherer, Maddux, Mercandante, Prentice-Dunn, Jacobs and Rogers

3. compatibility questionnaire

۰/۵۸ و آموزشی ۰/۶۷ و ۰/۵۸ محاسبه کردند که نشان‌دهنده همسانی درونی ماده‌های مقیاس فوق است. از آن جایی که در چند پژوهش از پرسشنامه سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی برای افراد آهسته‌گام استفاده شده، ابزار مناسبی برای این گروه است. در این پژوهش، روایی پرسشنامه سازگاری برای دانش‌آموزان آهسته‌گام از طریق روایی ملاکی با اجرای همزمان این پرسشنامه با پرسشنامه سازگاری بل و تعیین ضریب همبستگی آن‌ها، ۰/۶۹ به دست آمد که مناسب و قابل قبول است. همچنین پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۷ به دست آمد.

برای اجرای پژوهش به منظور ورود به مدارس استثنایی از آموزش و پرورش استثنایی شهر تهران معرفی نامه گرفته شد. در مرحله بعد، با استفاده از لیست مدارس استثنایی آهسته‌گام دبیرستانی و دخترانه، سه مدرسه به صورت در دسترس و با راهنمایی کارشناس آموزش و پرورش استثنایی شهر تهران انتخاب شد. پس از مراجعه به مدارس مورد نظر، ضرورت پژوهش حاضر برای مدیران و مشاوران مدارس توضیح داده شد. سپس آزمودنی‌ها بر اساس معیارهای ورود به پژوهش و خروج از پژوهش به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. از والدین آزمودنی‌ها رضایت‌نامه کتبی مبنی بر شرکت فرزندشان در پژوهش گرفته شد و رضایت خود آن‌ها نیز جلب شد. در ضمن به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی، به آن‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات به دست آمده از پژوهش به صورت محرمانه و بی‌نام استفاده شد، به منظور حفظ اسرار شخصی و عدم تجاوز به حریم خصوصی افراد، نتایج در سطح کلی گروه‌ها گزارش شود و برای مقاصد تربیتی در اختیار روان‌شناسان و متخصصان آموزش و پرورش قرار گیرد. مرحله اصلی پژوهش، اجرای مقیاس امید میلر (۱۹۸۸)، پرسشنامه خودکارآمدی شرر، مادوکس، مرکندانت، پرتیس دون، جاکوبز و راجرز (۱۹۸۲) و پرسشنامه سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی سینها و سینگ (۱۹۹۳) بود. قبل از تکمیل هر پرسشنامه به دانش‌آموزان توضیحاتی در راستای نحوه کامل کردن آن پرسشنامه داده شد. سپس همه شرکت‌کنندگان با نظارت پژوهشگر و دستیار پژوهشی او در دوازده گروه هفت یا هشت نفری به صورت انفرادی در مدت سه روز به ترتیب

مقیاس امید، پرسشنامه خودکارآمدی و پرسشنامه سازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی را تکمیل کردند. در خصوص برخی سؤال‌ها که دانش‌آموزان دچار تردید می‌شدند یا درک مفهوم آن دشوار بود، توضیح مختصری به صورت انفرادی داده می‌شد. با توجه به اینکه از قبل درباره پرسشنامه‌ها توضیح داده شده بود و سؤال‌ها روان و ساده بودند مشکل خاصی در تکمیل کردن پرسشنامه‌ها پیش نیامد. در ضمن بعد از تکمیل کردن هر پرسشنامه فاصله زمانی کوتاهی برای استراحت و هماهنگی مجدد در نظر گرفته شد. برای تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون به منظور بررسی ارتباط بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک و همچنین تحلیل رگرسیون گام به گام به منظور پیش‌بینی متغیر ملاک بر اساس متغیرهای پیش‌بین استفاده شد. به منظور تحلیل داده‌ها از نسخه بیست و دوم نرم‌افزار SPSS استفاده شد.

یافته‌ها

شرکت‌کنندگان در این پژوهش، ۹۰ دانش‌آموز آهسته‌گام دختر بودند که در دامنه سنی ۱۵ - ۱۸ سال قرار داشتند. میانگین و انحراف معیار سن آزمودنی‌ها به ترتیب ۱۶/۴۸ و ۱/۶۳ بود. در جدول ۱، شاخص‌های توصیفی میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش یعنی امید به زندگی، خودکارآمدی، سازگاری عمومی و خرده‌مقیاس‌های آن (سازگاری عاطفی، سازگاری اجتماعی و سازگاری آموزشی) مشخص شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیرها	M	SD	آماره k- s	مقدار احتمال
۱. خودکارآمدی	۳۱/۲۷	۲/۶۸	۰/۳۷۲	۰/۸۲
۲. سازگاری عاطفی	۸/۳۴	۱/۲۲	۰/۹۵۴	۰/۴۰
۳. سازگاری اجتماعی	۷/۹۷	۱/۱۹	۰/۷۸۶	۰/۸۳
۴. سازگاری آموزشی	۱۰/۲۳	۱/۱۸	۰/۶۳۸	۰/۶۹
۵. سازگاری عمومی	۲۶/۵۴	۲/۳۱	۰/۴۶۵	۰/۳۷
۶. امید به زندگی	۱۱۴/۱۲	۶/۸۵	۰/۷۸۴۱	۰/۹۵

همچنان که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش در گزارش شده است.

آماره دوربین واتسون بررسی شد که مقدار آن ۱/۹۵ به دست آمد که نشان‌دهنده برقراری این پیش‌فرض است. فرض نرمال بودن خطاهای معادله رگرسیون هم تأیید شد. شاخص تحمل واریانس متغیر امید به زندگی ۰/۹۷۰ به دست آمد. همچنین مقدار عامل تورم واریانس (VIF) ۱/۰۰۴ بود. با توجه به اینکه شاخص تحمل واریانس نزدیک به یک و عامل تورم واریانس کم‌تر از ۲ است، پس فرض هم‌خطی متغیر مستقل پژوهش رد شد. بنابراین، می‌توان به منظور تعیین پیش‌بینی امید به زندگی بر اساس خودکارآمدی و سازگاری عمومی و خرده‌مقیاس‌های آن (سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی) از رگرسیون استفاده کرد.

با توجه به نتایج ارائه شده در این جدول می‌توان نسبت به نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش اطمینان داشت ($P > 0/05$). در ضمن ماتریس همبستگی و ضرایب اعتبار متغیرهای پژوهش نیز در جدول ۲ آمده است.

با توجه به جدول ۲ بین خودکارآمدی، سازگاری عاطفی، سازگاری اجتماعی، سازگاری آموزشی و سازگاری عمومی با امید به زندگی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به‌منظور پیش‌بینی امید به زندگی بر اساس خودکارآمدی و سازگاری عاطفی، اجتماعی و آموزشی در دانش‌آموزان آهسته‌گام استفاده از روش آماری رگرسیون گام به گام استفاده شد. برای تحلیل داده‌ها، پیش‌فرض‌های این روش آماری بررسی شد. مفروضه استقلال خطاها با استفاده از

جدول ۲. ماتریس همبستگی و اعتبار متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱. خودکارآمدی	۰/۷۴					
۲. سازگاری عاطفی	۰/۳۳**	۰/۷۹				
۳. سازگاری اجتماعی	۰/۴۴**	۰/۳۹**	۰/۷۳			
۴. سازگاری آموزشی	۰/۳۶**	۰/۱۰	۰/۰۸	۰/۷۲		
۵. سازگاری عمومی	۰/۳۴**	۰/۳۱**	۰/۳۳**	۰/۲۰*	۰/۶۹	
۶. امید به زندگی	۰/۵۴**	۰/۲۵*	۰/۲۸**	۰/۲۶*	۰/۳۰**	۰/۷۰

ضرایب اعتبار بر روی قطر اصلی قرار دارند. * $P < 0/05$ ** $P < 0/01$

جدول ۳. خلاصه تحلیل رگرسیون گام به گام

گام	متغیر پیش‌بین	R	R ²	تغییر R	تغییر F	df 1	df 2	احتمال
۱	خودکارآمدی	۰/۵۴	۰/۲۹۱	۰/۲۹۱	۶۴/۲۵	۱	۸۸	۰/۰۰۰۱
۲	خودکارآمدی و سازگاری عمومی	۰/۶۰	۰/۳۶۰	۰/۰۶۹	۱۵/۶۸	۱	۸۷	۰/۰۰۰۱
۳	خودکارآمدی، سازگاری عمومی و اجتماعی	۰/۶۴	۰/۴۰۹	۰/۰۴۹	۱۱/۰۳	۱	۸۶	۰/۰۰۰۵
۴	خودکارآمدی، سازگاری عمومی، اجتماعی و آموزشی	۰/۶۶	۰/۴۳۵	۰/۰۲۶	۹/۳۷	۱	۸۵	۰/۰۰۰۲
۵	خودکارآمدی، سازگاری عمومی، اجتماعی، آموزشی و عاطفی	۰/۶۷	۰/۴۴۸	۰/۰۱۳	۹/۱۴	۱	۸۴	۰/۰۰۰۱

بیان‌کننده آن بود که ۳۶ درصد از تغییرات امید به زندگی از طریق این دو متغیر قابل پیش‌بینی است. در واقع، ورود متغیر سازگاری عمومی در معادله رگرسیون توانسته است به میزان ۷ درصد توان پیش‌بینی را افزایش دهد. در گام سوم، پس از خودکارآمدی و سازگاری عمومی، سازگاری اجتماعی وارد معادله شد. ضریب همبستگی این سه متغیر با امید به زندگی ۰/۶۴ به دست آمد. به سخن دیگر، این سه

با توجه به نتایج جدول ۳ مشاهده می‌شود که در گام نخست، خودکارآمدی بیشترین نقش را در پیش‌بینی امید به زندگی داشته است. ضریب همبستگی این متغیر با امید به زندگی ۰/۵۴ بود و ۲۹/۱ درصد از تغییرات امید به زندگی به‌وسیله خودکارآمدی قابل تبیین است. در گام دوم، پس از خودکارآمدی، سازگاری عمومی وارد معادله رگرسیون شد. ضریب همبستگی این دو متغیر با خودکارآمدی ۰/۶۰ و

وارد معادله شد. ضریب همبستگی این پنج متغیر با امید به زندگی ۰/۶۷ و بیان‌کننده آن بود که ۴۴/۸ درصد از تغییرات امید به زندگی به‌وسیله این پنج متغیر قابل پیش‌بینی است. در حقیقت، ورود متغیر سازگاری عاطفی در معادله رگرسیون توانسته است به میزان ۱ درصد توان پیش‌بینی را افزایش دهد.

به‌منظور بررسی سهم هر یک از متغیرهای خودکارآمدی، سازگاری عمومی، سازگاری اجتماعی، سازگاری آموزشی و سازگاری عاطفی در پیش‌بینی امید به زندگی دانش‌آموزان چقدر است، از ضرایب استاندارد و غیراستاندارد استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

متغیر ۴۰/۹ درصد از تغییرات امید به زندگی را تبیین می‌کند. در حقیقت، ورود متغیر سازگاری اجتماعی در معادله رگرسیون توانسته است به میزان ۴ درصد توان پیش‌بینی را افزایش دهد. در گام چهارم، پس از خودکارآمدی، سازگاری عمومی و سازگاری اجتماعی، متغیر سازگاری آموزشی وارد معادله شد. ضریب همبستگی این چهار متغیر با امید به زندگی ۰/۶۶ و بیان‌کننده آن بود که ۴۳/۵ درصد از تغییرات امید به زندگی به‌وسیله این چهار متغیر قابل پیش‌بینی است. در حقیقت، ورود متغیر سازگاری آموزشی در معادله رگرسیون توانسته است به میزان ۳ درصد توان پیش‌بینی را افزایش دهد. در گام پنجم، پس از خودکارآمدی، سازگاری عمومی، سازگاری اجتماعی و سازگاری آموزشی، متغیر سازگاری عاطفی

جدول ۴. ضرایب استاندارد و غیراستاندارد و همبستگی تفکیکی و نیمه تفکیکی متغیرها

مدل	متغیر پیش‌بین	ضرایب رگرسیون		مقدار احتمال		
		غیراستاندارد (B)	استاندارد (Beta)	صفر مرتبه	تفکیکی	همبستگی
۱	خودکارآمدی	۱/۶۹	۰/۵۴	۰/۰۰۱	۰/۵۴	۰/۵۴
۲	سازگاری عمومی	۱/۰۱	۰/۴۰	۰/۰۰۱	۰/۴۶	۰/۴۴
۳	سازگاری اجتماعی	۰/۹۷	۰/۳۶	۰/۰۰۱	۰/۲۸	۰/۳۵
۴	سازگاری آموزشی	۰/۸۶	۰/۲۳	۰/۰۰۱	۰/۲۶	۰/۲۷
۵	سازگاری عاطفی	۰/۷۵	۰/۱۹	۰/۰۰۲	۰/۲۵	۰/۲۰

سازگاری اجتماعی، سازگاری آموزشی با بتای استاندارد ۰/۲۳ نقش مؤثر و در نهایت سازگاری عاطفی با بتای استاندارد ۰/۱۹ نقش مثبت و مؤثری در پیش‌بینی امید به زندگی داشته‌اند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی امید به زندگی بر اساس خودکارآمدی و سازگاری دانش‌آموزان آهسته‌گام انجام شد. نتایج حاصل از تحلیل آماری همبستگی و رگرسیون گام به گام نشان داد که بین امید به زندگی بر اساس خودکارآمدی و سازگاری دانش‌آموزان آهسته‌گام ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از بررسی فرضیه اصلی بیان‌کننده آن بود که خودکارآمدی و سازگاری عمومی می‌توانند امید به زندگی دانش‌آموزان را

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول ۴ به‌منظور اینکه خودکارآمدی قدرت پیش‌بینی امید به زندگی دانش‌آموزان آهسته‌گام را دارد، می‌توان گفت خودکارآمدی با همبستگی مرتبه صفر ۰/۵۴ قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده امید به زندگی بود و بیشترین سهم را در پیش‌بینی تغییرات امید به زندگی داشت. به بیان دیگر، با بتای استاندارد ۰/۵۴ نقش مثبت و مؤثری در پیش‌بینی امید به زندگی داشته است. برای بررسی اینکه سازگاری عمومی و خرده‌مقیاس‌های آن قدرت پیش‌بینی امید به زندگی دانش‌آموزان را دارد، می‌توان بیان کرد که با قبول ترتیب ورود متغیرها در مدل دوم، سازگاری عمومی با همبستگی مرتبه صفر ۰/۳۰ و بتای استاندارد معادل ۰/۴۰ نقش مثبت و معناداری در پیش‌بینی تغییرات امید به زندگی داشته است. بعد از آن، سازگاری اجتماعی با بتای استاندارد ۰/۳۶ نقش مثبت و مؤثری در پیش‌بینی امید به زندگی داشته است. پس از

بیان کرد که کسب اطلاعات جدید و مخالف افکار خودآیند و بررسی موقعیت به وجود آورنده تنش به حل تعارض و سازگاری بهتر منجر می‌شود، به این معنا که حل مسأله شناختی، هدف‌گزینی مطلوب و انتخاب راهبردی کارآمد، در بهبود خودکارآمدی و امید به زندگی افراد مؤثر واقع می‌شود (شیرمحمدی و همکاران، ۱۳۸۹). با توجه به پیشینه پژوهش‌های انجام شده در پایه‌های تحصیلی مختلف، خودکارآمدی دانش‌آموزان نقشی محوری در امید به زندگی در آن‌ها ایفا می‌کند و دانش‌آموزان آهسته‌گام هم از این امر مستثنی نیستند. از سوی دیگر، خودکارآمدی به باورهای افراد درباره توانایی کنار آمدن با شرایط خاص اشاره دارد. علاوه بر این، امید به زندگی می‌تواند فرد آهسته‌گام را به سوی اهداف مطلوب نزدیک کند و به نظر می‌رسد رابطه نزدیکی با خودکارآمدی داشته باشد، چرا که امید به زندگی دلیلی برای زیستن است. با توجه به اینکه دانش‌آموزان آهسته‌گام در دوران دبیرستان آمادگی و آموزش‌های لازم برای حضور در جامعه و مهم‌تر از آن حضور در بازار کار را دریافت می‌کنند، آن دسته از دانش‌آموزانی که انگیزه‌ها و اهداف متعالی دارند خودکارآمدی بیشتری خواهند داشت. بنابراین، آن دسته از دانش‌آموزان آهسته‌گام که احساس خودکارآمدی بیشتری داشته باشند، امید به زندگی بالاتری هم خواهند داشت.

در بررسی اینکه سازگاری عمومی و خرده‌مقیاس‌های آن قدرت پیش‌بینی امید به زندگی دانش‌آموزان آهسته‌گام را دارد، می‌توان بیان کرد که سازگاری عمومی در پیش‌بینی تغییرات امید به زندگی نقش مثبت و معناداری داشته است. بعد از آن سازگاری اجتماعی، سازگاری آموزشی و سازگاری عاطفی به ترتیب نقش مثبت و مؤثری در پیش‌بینی امید به زندگی داشته‌اند. این یافته پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های شیخ نصری و همکاران (۱۳۹۴)، پاشایی اردکانی و همکاران (۱۳۹۴) و هو و همکاران (۲۰۰۹) همسو است. همچنین نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش بایلی و همکاران (۲۰۰۷)، اونگ و همکاران (۲۰۰۶)، دیویس (۲۰۰۵) و شنايدر و تسوکاسا (۲۰۰۵) همخوانی دارد.

به‌منظور تبیین آخرین یافته پژوهش حاضر می‌توان اظهار داشت که از مهم‌ترین و اساسی‌ترین مسائلی که

پیش‌بینی کنند. این یافته با پژوهش‌های شیخ نصری و همکاران (۱۳۹۴)، ملک‌زاده و همکاران (۱۳۹۳) و هو و همکاران (۲۰۰۹) همسو است. در این پژوهش‌ها به نقش مؤثر خودکارآمدی و سازگاری در امید به زندگی تأکید شده است.

در تبیین این یافته پژوهش می‌توان به این نکته اشاره کرد که پیشینه آموزشی بر امید به زندگی و سازگاری افراد تأثیرگذار است و این پیشینه آموزشی تأثیر مهمی در یادگیری آن‌ها در طی سال‌های بزرگسالی خواهد گذاشت. با توجه به یافته‌های پژوهشی می‌توان بیان کرد دانش‌آموزان آهسته‌گام رفتارهایی را انجام می‌دهند که هم دارای مطلوبیت درونی و هم دارای پیامدهای بیرونی برای آن‌ها باشد. انجام رفتارهایی که هم پیامد درونی و هم پیامد بیرونی داشته باشد، نقش مفید و مؤثری در امید به زندگی خواهد داشت (کرک و همکاران، ۲۰۱۵). از سوی دیگر، میزان سازگاری در دانش‌آموزان آهسته‌گام ارتباط نزدیکی با امید به زندگی و خودکارآمدی دارد و از ضروریات اساسی دوران تحصیل است که توجه به آن در رشد و توسعه جامعه اثر مستقیمی دارد. همچنین توجه به سازگاری از موضوعات مهم در حوزه آموزش است که باعث بالا بردن کارایی و کفایت تحصیلی دانش‌آموزان آهسته‌گام می‌شود (عاشوری و جلیل آبکنار، ۱۳۹۵). از آن جایی که به نظر می‌رسد دو حوزه مهم خودکارآمدی و سازگاری در دانش‌آموزان آهسته‌گام در تعامل با هم و در راستای تقویت یکدیگر باشند و ارتباط نزدیکی با امید به زندگی دارند. بنابراین، دور از انتظار نیست که خودکارآمدی و سازگاری بتوانند امید به زندگی را در دانش‌آموزان آهسته‌گام پیش‌بینی کند.

در بررسی اینکه خودکارآمدی قدرت پیش‌بینی امید به زندگی دانش‌آموزان آهسته‌گام را دارد، مشخص شد خودکارآمدی بیشترین سهم را در پیش‌بینی تغییرات امید به زندگی داشت. به بیان دیگر، نقش مثبت و مؤثری در پیش‌بینی امید به زندگی داشته است. این یافته پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های پاشایی اردکانی و همکاران (۱۳۹۴)، ملک‌زاده و همکاران (۱۳۹۳)، شیرمحمدی و همکاران (۱۳۸۹)، هو و همکاران (۲۰۰۹) و وانگ و لیم (۲۰۰۹) همسو است. در تبیین این یافته پژوهش می‌توان

در امید به زندگی دانش‌آموزان آهسته‌گام از اهمیت به‌سزایی بهره‌مند است.

بی‌تردید هرگونه مطالعه و فعالیت پژوهشی خاص در زمان اجرا، خالی از چالش و مشکلات گوناگون نیست. این پژوهش نیز مستثنی نبود و در انجام آن با محدودیت‌هایی مواجه بود. در این پژوهش از ابزارهای خود گزارش‌دهی استفاده شد. در چنین روشی، ممکن است دانش‌آموزان نسبت به پاسخگویی سؤالات سوگیری داشته باشند و دقت نتایج کاهش یابد. همچنین استفاده از روش همبستگی در پژوهش حاضر، دستیابی به روابط علی معلولی میان متغیرها را با مانع مواجه می‌کند. علاوه بر این، عوامل مختلفی مانند ساختار کلاس بر هدف‌های دانش‌آموزان اثرگذار است و احتمالاً ساختار کلاس در شهر تهران با مدارس سایر شهرستان‌ها متفاوت است. بنابراین، تعمیم نتایج این پژوهش باید با احتیاط انجام شود.

پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های دانش‌افزایی در حوزه خودکارآمدی و سازگاری اجرا شود تا میزان تأثیر آن‌ها بر امید به زندگی مشخص شود و روابط علی بین این متغیرها آشکار شود. از آنجایی که خودکارآمدی، سازگاری و امید به زندگی افراد به فرایندهای رشدی افراد بستگی دارد، پیشنهاد می‌شود ارتباط این سه سازه در وهله‌های رشدی مختلف بررسی، مقایسه و تأثیرات رشدی به صورت طولی در رابطه با آن‌ها پیگیری شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های بعدی از گروه‌های دیگر دانش‌آموزان با نیازهای ویژه استفاده شود تا نتایج به‌دست آمده در گروه‌های مختلف با یکدیگر قابل مقایسه باشد.

منابع

ابوالقاسمی، شهنام، سعدی، سارا و موری نجف‌آبادی، ندا (۱۳۸۹). بررسی اثربخشی تجسم هدایت یافته و معنادرمانی بر میزان افسردگی، اضطراب و امیدواری زنان مبتلا به سرطان پستان بیمارستان شفا اهواز. *فصلنامه علمی پژوهشی زن و فرهنگ دانشگاه آزاد اسلامی/اهواز*، ۲(۵): ۳۱-۴۷.

افروز، غلامعلی، عاشوری، محمد و قاسم‌زاده، سوگند (۱۳۹۵). تحول تعریف آهسته‌گامی در AAMR و AAIDD و تفاوت ملاک‌های آن در DSM-IV-TR و DSM-V. *رشد آموزش مشاور مدرسه*، ۱۲(۱): ۲۱-۲۴.

دانش‌آموزان آهسته‌گام با آن مواجه هستند، سازگاری عمومی و ابعاد مختلف آن (سازگاری اجتماعی، سازگاری آموزشی و سازگاری عاطفی) است. نوجوانان آهسته‌گام که با خود کنار می‌آیند و در خود احساس آرامش و کمال می‌کنند، قادر هستند قدم‌های مثبت و سازنده‌ای در راه سازگاری با جامعه و دیگران بردارند، اما دسته‌ای دیگر که از دست خود ناراحت هستند و ممکن است بتوانند ساعاتی با خود در تنهایی بگذرانند، بدون اینکه آسیبی به خود برسانند، نمی‌توانند به تنهایی دلگرم باشند چرا که نمی‌توانند درست بیندیشند و تصمیم بگیرند. بنابراین، به نظر می‌رسد که سازگاری تأثیر بسزایی در امید به زندگی داشته باشد (عاشوری و جلیل‌آبکنار، ۱۳۹۵؛ سادوک و سادوک، ۲۰۰۳). در حقیقت، سازگاری در دانش‌آموزان آهسته‌گام موجب جهت دادن رفتار آن‌ها به سوی هدف‌های مثبت و متعالی می‌شود و می‌تواند عملکردشان را در حوزه‌های مختلف از جمله امید به زندگی به‌طور مثبت پیش‌بینی کند. علاوه بر این، اگر دانش‌آموز آهسته‌گام در انجام فعالیت‌های خود را توانمند احساس کند چندان درباره این فکر نمی‌کند که تکلیف مورد نظر ارزش انجام دادن را دارد یا ندارد. همچنین به سازگاری و توانایی خود در انجام یک تکلیف اطمینان می‌یابد و با تمرکز بر راهبردهای یادگیری از عهده انجام آن تکلیف بر می‌آید. از این رو احتمال می‌رود که امید به زندگی او افزایش یابد. بنابراین، بعید به نظر نمی‌رسد که سازگاری عمومی و ابعاد مختلف آن از جمله سازگاری اجتماعی، سازگاری آموزشی و سازگاری عاطفی بتواند امید به زندگی در دانش‌آموزان آهسته‌گام را پیش‌بینی کند.

نتایج پژوهش حاضر می‌تواند برای همه والدین، مربیان و اساساً تمامی دست‌اندرکاران نظام آموزش و پرورش استثنایی به ویژه حوزه آهسته‌گام تلویحات مفیدی در ارتباط با خودکارآمدی، سازگاری عمومی، سازگاری عاطفی، سازگاری اجتماعی، سازگاری آموزشی و امید به زندگی دانش‌آموزان داشته باشد. برنامه‌ریزی‌هایی که مبتنی بر این متغیرهای اساسی باشند و آن‌ها را در رأس ابعاد و اهداف خود قرار دهد، موفقیت بسیاری کسب خواهند کرد. بنابراین، ایجاد آگاهی در مربیان، معلمان و والدین نسبت به نقش خودکارآمدی و سازگاری و تأثیر قابل توجه آن‌ها

استرس شغلی و خودکارآمدی با رضایت از زندگی در امدادگران حوادث گاز استان اصفهان. فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش در سلامت روانشناختی، ۲ (۳): ۱۵-۲۴. ملک‌زاده، سمانه،، علیپور، وحیده و رضایی، رامین (۱۳۹۳). رابطه سبک‌های هویت و سازگاری اجتماعی با خودکارآمدی تحصیلی کارآموزان آموزش فنی و حرفه‌ای شهر تهران. پنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین‌المللی مهارت‌آموزی و اشتغال، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.

نجفی، مشتاق (۱۳۸۰). بررسی اثر خودکارآمدی ادراک شده و بازخورد بر عملکرد ریاضی دانش‌آموزان سال دوم رشته ریاضی فیزیک دبیرستان‌های پسرانه ناحیه دو شهر زنجان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران. وقری، عزت‌ا... (۱۳۷۴). بررسی رابطه بین خودکارآمدی و سبک‌های مقابله با بحران در زوج‌های جوان دانشجویان دانشگاه تهران در سال تحصیلی ۷۸-۷۹. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم.

Adams, V. H. and Jackson, J. S. (2000). The contribution of hope to the quality of life among aging African Americans. *The International Journal of Aging and Human Development*, 30(4):279-295.

Adolph, K. E. and Berger, S. E. (2015). *Physical and motor development*. In M. H. Bornstein and M. E. Lamb (Eds.), *Developmental science: An advanced textbook*, (7th ed., pp. 261-333). New York: Psychology Press/Taylor and Francis.

Bailey, T. Winnieeng, A., Frisch, M. B. and Snyder, C. R. (2007). Hope and optimism as related to life satisfaction, *The Journal of Positive Psychology*, 2(3): 168-175.

Choi, E. K., Lee, Y. J. and Yoo, I. Y. (2011). Factors associated with emotional response of parents at the time of diagnosis of Down syndrome. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 16: 113-120.

Cullen, K. (2011). *Child psychology*. (1st ed). Published in the UK by Icon Books Ltd, Omnibus Business Centre, North Road, London.

Davis, B. (2005). Mediators of the relationship between hope and wellbeing in older adults *Clinical Nursing Research*, 14(3): 253-272.

Effeney, G., Carroll, A. and Nan Bahr. (2013). Self-regulated learning: Key strategies and their sources in a sample of adolescent males. *Australian Journal of Educational and Developmental Psychology*, 13: 58-74.

Hallahan, D. P., Kauffman, J. M. and Pullen, P. C. (2015). *Exceptional learners: an introduction to special education* (13th Ed). Published by Pearson Education, Inc.

براتی بختیاری، سیامک (۱۳۷۶). بررسی بررسی رابطه ساده و چندگانه متغیرهای خودکارآمدی، عزت نفس و خودیابی با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان سال سوم نظام متوسطه جدید شهرستان اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز.

خوش‌کنش، ابوالقاسم، اسدی، مسعود، شیرعلی‌پور، اصغر و کشاورز افشار، حسین (۱۳۸۹). نقش نیازهای بنیادین و حمایت اجتماعی در سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، ۴(۱): ۸۲-۹۴.

دستخوش، صدیقه و فریبا حافظی (۱۳۹۵). مقایسه تاب‌آوری، بهزیستی روان‌شناختی و امید به زندگی مادران دارای کودکان آهسته‌گام با مادران دارای کودکان عادی شهر اهواز، دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های کاربردی در علوم تربیتی و مطالعات رفتاری و آسیب‌های اجتماعی ایران، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی.

رجبی، غلامرضا، چهاردولی، حجت‌اله و عطاری، یوسفعلی (۱۳۸۷). بررسی رابطه عملکرد خانواده و جو روانی-اجتماعی کلاس با ناسازگاری دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان ملایر. مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۳(۱) و ۲: ۱۱۳-۱۲۸.

شماعی‌زاده، مرضیه (۱۳۸۴). بررسی تأثیر مشاوره شغلی به شیوه شناختی اجتماعی بر افزایش خودکارآمدی کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان.

شیرمحمدی، لیلا، میکائیلی منیع، فرزانه و زارع، حسین (۱۳۸۹). رابطه سخت‌رویی، رضایت از زندگی و امید با عملکرد تحصیلی دانشجویان. فصلنامه علمی پژوهشی روان‌شناسی دانشگاه تبریز، ۵(۲۰): ۲۳-۳۱.

عاشوری، محمد و جلیل‌ابکنار، سیده سمیه (۱۳۹۵). دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و آموزش فراگیر. چاپ اول. تهران: رشد فرهنگ.

فاضل کلخوران، جمال،، همایون‌نیا، مرتضی و محمدزاده، محمدرضا (۱۳۹۴). تأثیر بازی‌های دبستانی بر رشد اجتماعی کودکان کم‌توان ذهنی آموزش‌پذیر. مجله آموزش بهداشت و ارتقای سلامت ایران، ۳(۳): ۱۱-۲۰.

کرامتی، هادی و شهرآرای، مهراناز (۱۳۸۳). بررسی نقش خودکارآمدی ادراک شده در عملکرد ریاضی، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۳(۱۰): ۱۰۳-۱۱۵.

گنجی ارجنگی، معصومه و فراهانی، محمدتقی (۱۳۸۴). رابطه

- instrument to measure hope. *Nurs Res*, 37(1): 6-10.
- Ong, A. D., Edwards, L. M. and Bergeman, C. S. (2006). Hope as a source of resilience in later adulthood, *Journal of Personality and Individual Differences*, 41: 1263-1273.
- Sherer, M., Maddux, J. E., Mercandante, B., Prentice-Dunn, S., Jacobs, B. and Rogers, R. W. (1982). The self-efficacy scale: Construction and validation. *Psychological Reports*, 51: 663-671.
- Snyder, C. R., Lopez, J. (2001). *Handbook of positive psychology*. USA: Oxford university press.
- Snyder, C. R., Tsukasa, K. (2005). The relationship between hope and subjective well-being: Reliability and validity of the dispositional hope scale. *Japanese Version, Japanese Journal of Psychology*, 76(3): 227-238.
- Wong, S. and Lim, T. (2009). *Hope versus optimism in Singaporean adolescents: Contributions to depression and life satisfaction*. Psychological Studies Academic Group, National Institute of Education, Nan yang Technological University, Nan yang Walk, Singapore 637616, Republic of Singapore.
- Henderson- king, D. and Mitchell, A. M. (2011). Do materialism, intrinsic aspiration and meaning in life predict students meanings of education? *Soc Psychol Educ*, 14: 119-134.
- Ho, M. Y., Cheung, F. M. and Cheung, S. F. (2009). *The role of meaning in life and optimism in promoting well-being*. The Chinese University of Hong Kong: Shatin, University of Macau, China.
- Kirk, S., Gallagher, G. and Coleman, M.R. (2015). *Educating Exceptional Children* (14th Ed). Cengage Learning, Printed in the United States of America.
- Lecavalier, L., Butter, E. M. (2010). Assessment of social skills and intellectual disability. Nangle, D. W., Hansen, D. J., Erdley, C. A. and Norton, P. J. (Ed). *Practitioner's guide to empirically based measures of social skills*, (pp. 179-192). New York, NY, US: Springer Publishing Co.
- McLennana, B., McIlveen, P. and Pererac, H. N. (2017). Pre-service teachers' self-efficacy mediates the relationship between career adaptability and career optimism. *Teaching and Teacher Education*, 63: 176-185.
- Miller, J. F. and Powers, M. J. (1988). Development of an

Prediction of life expectancy based on self-efficacy and affective, social and instructional compatibility among high school slow paced students

Sahar Aminimalsharieh¹

Sana Rezaei²

Soolmaz Eisanezhad Boshehri³

Samira Shams Sobhani⁴

Samineh Bahadori Jahromi*⁵

Abstract

Aim: The aim of present study was to predict slow paced students' life expectancy based on self-efficacy and affective, social and instructional compatibility. **Methods:** The research is considered as correlational type. The statistical population included all high school slow paced students (aged 15-18 years old) of Tehran city that from among them a total number of 90 student were selected using convenient sampling method. All of them completed the Miller Hope Scale (1988), Self-efficacy Questionnaire of Sinha & Sing (1993) and Compatibility Questionnaire of Sherer et al. (1982). Data were analyzed by stepwise regression analysis method. **Results:** The findings showed that self-efficacy and general, affective, social and instructional compatibility have a significant and positive relation with life expectancy. Self-efficacy and general, affective, social and instructional compatibility predicted 45 percent of variance of life expectancy in slow paced students and self-efficacy had the most contribution in prediction of life expectancy. **Conclusion:** Paying attention to the variables such as self-efficacy and affective, social and instructional compatibility have crucial role in predicting life expectancy.

Keywords

slow paced, life expectancy, self-efficacy, compatibility

1. M.A. in Clinical Psychology, Department of Psychology, Islamic Azad University, Khorasan Razavi Sciences and research Branch, Neyshabur, Iran.

2. M.A. in Personality Psychology, Department of Psychology, Islamic Azad University, Ahvaz Branch, Ahvaz, Iran.

3. MA of General Psychology, Department of Psychology, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

4. MA of Psychology and Exceptional children Education, University of Tehran, Tehran, Iran

5. Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Social Science, Bandar Abbas Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran bahadori.jahromi@gmail.com